

i responent aquests «ramla», certs repobladors que sabien poc l'àrab, entengueren que els moros la qualificaven de 'viuda' i ho traspassaren al català. Com hem vist per les respostes obtingudes per mi dels inf. locals, aquest nom, disffressat per gent pedant, quedà en un nivell poc popular: el simple llaurador seguí dient-ne *Rambla* com nom propi; i alguns acumulant-hi el seu concurrent més artificios, en diuen *Rambla Viuda* sense *de* ni article. És un nom que ha fet rumiar els agüets buscadors d'històries. A Vilafamés me l'expliquen: «xè! és per les moltes dones que ha deixat viudes la traidora, en les seues avingudes: baixa de colp i mata al pobre lauraor». I l'inf. de Les Useres deia el mateix (!).

D'altra banda, el cas es repeteix en una altra comarca valenciana. El «*Barranc de la Viuda*» que marca la partió del terme de Raïol de Salem amb Castelló de les Gerres (xxxii, 143.15). I també aquí degué ser cosa només dels saberuts locals; car els inf. feren constar que el nom més vulgar és *Baññ del Molinè*.

¹ «La Rambla Carbonera nace en el Coll de Ares y baxa --- hasta que en las cercanías de Los Iverzos y la Serra En Garceran, se une con el río Monleon, llamándose después *Rambla de la Viuda*» (1ª ed. i, 77, 2ª ed. 115).

VIVELLES

Avui només queda com nom de l'ermita de St. Pere de *bibélax*, dalt del te. de St. Genís de Palafolls, en el Maresme de Llevant. Havia estat *Vivelles* el determinatiu de St. Genís de Palafolls i la seva parròquia, el mateix St. Genís.

L'ermita a dalt de la carena entre Palafolls i Tordera, dret al Nord de Sant Genís, i a l'O. del Coll de Palafolls (1928, 1960).

MENC. ANT. 1211 i 1217: «Guilelmus de Palafolls --- donamus --- in parr. Sti. Genesisii de *Villelis* ---» (*Cart.* de Roca-rosa, §§ 11, 36, 60, 61, 62, 63, 69, 71, 73, 76, 135); *1247*: «Pineda, Parr. Sti. Genesisii de *Villelis*» (*Esp. Sagr.* XLV, 334 i Monsalv. xviii, 184). *Vivelles* és, doncs, una forma alterada de *Vil·lles* dels 3 docs. del S. XIII.

Es comprèn que en decaure la importància del castell senyorial, el nom de Palafolls passà a designar la parròquia i municipi i el vell nom tradicional *Vil·l* o *Vil·lles* quedà només per a l'ermitatge muntanyenc. En l'edifici d'aquest, Monsalvatge llegí esculpida la data 1667, i a dins, mig arruïnada, algun objecte d'art d'aquell temps. Jo només hi recordo parets aterrades al costat d'una masia (1928), i la 2ª vegada quasi només aquesta.

És possible que el canvi de nom ja fos anterior: en la carta de franqueses atorgada pel senyor de Palafolls a Malgrat (dit llavors *Vilanova de Palafolls*) ja només

l'anomenen Sant Genís, sense nom propi, però entre els firmants figura un «Joan de *Vivelles* sastre», doc. de 1373, però en una còpia indirecta i tardana d'aquest text perdut (Font Rius, *C. d. p.* § 378).

⁵ La forma etimològica degué ser, doncs, *Vil·lles*, alterada en *Vivelles* per una dissimilació de les laterals, *l-ʎ* amb propagació de la labial.

El cas es degué repetir, en un llunyà topònim del P. Val.: partida i casa de *vivèla*: al costat de la parròquia de *Vivella*: són al Sud del poble de Lutxent, separats d'aquest per una pda. dita «La Mesquita» (xxxii, 193.12-14, 198.11): ara bé, segons Sarthou (*GGRV*) allí hi hagué un desdoblament morisc de nom *Vilella*, i també l'*IGC* posa el nom en aquests llocs en la forma *Villella*. En efecte en la toponímia morisca el nom, en la forma *Vilella* ens consta bé i des d'antic. Sembla ser el del castell de *Vilella* que segons la Crònica, Jaume I demanà als alcaïts de la vall de Bairén. I sengles *Vilella* i *Vilellas* figuren en el *Rept* (Bof., 394, 396). Com a alqueria de Cullera i d'Alzira (SSiv. 443). Degué haver-hi, doncs, diversos homònims *Vilella*, *-es* / *Vivella* valencians, un d'ells corresponent al desdoblament de Lutxent a la seva «mesquita». I aquí es repeteix el canvi de *Vill-* en *Viv-*.

²⁵ Però el fet que a menys un d'ells fos nom d'una sèquia, i la raonable presumpció que en la major part (potser tots) hi hagués fonts, suggereix que d'aqueix canvi fonètic fos ajudat o provocat també per la idea de les aigües vives, i el model dels NLL que l'expressen. La gran vall d'*Aigües Vives* pertany justament al terme d'Alzira on he situat una de les *Vil·lles* (la del *Rept.*). És tema toposemàntic de bastanta repetició: tenim *Vivens* en l'art. Misc. mossàr. *Vī-*. Llegim un *Molino de Bibiellas*, en un doc. cast.-lleonès del 1293 trobat per Staaff entre els del Mon. de Sahagún (*Anc. Dial. León.* 73.8). De *Viver*, i *Vivers* parlarà Gulsoy en un altre art. Font, barranc i Mas de *Les Vives* en te. de Vallibona (xxvii, 121.5; xxviii, 25).

Vivoles és un mas antic a l'alt. Lluçanès, prop de Sora i Sovelles, a l'extrem i vessant Sud de la Serra de Vinyoles, oït «a *bíbulax*» allí mateix (1929 i 1932, Exc. 127 i 188) i C. A. Torras en diu «La Bíbula» (*Pir. Cat.*). També aquí escau pensar en un dim. ll. *VIVŪLA*, majorment tenint en compte el NLL *Acquavivola* molt repetit a Toscana (Pieri, *Top. Arno*, p. 300), però d'altra banda ens explicariem millor aquesta formació si hagués partit del dim. *VILLULA* 'maset', sotmès després al canvi explicat de *Vil·lles* en *Vivelles*.

VIVER, VIVERS

⁵⁵ Són nombrosos els topònims amb aquests noms. Perpetuen el ll. *VIVARIUM* 'indret destinat a tenir i